

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII., József-körút 18.

Aci sunt a se trimite tot felul de scrisori, cereri și bani.

Apare în fiecare Duminică.

ADEVÉRUL

(GLASUL POPORULUI)

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 3 coroane 20 fileri
Pe 1/2 an 1 coroană 60 fileri
Pe 1/4 an . . . . . 80 fileri
Pe 1 lună . . . . . 30 fileri
Un număr șingur 6 fileri

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

*

Foaie pentru poporul muncitor român din Ungaria.

Prima Maiu!

Fraților! Nu uitați, că și socialdemocrații au pe an o zi de sărbătoare. Este ziua de **prima maiu**. În această zi muncitorii din lumea întreagă pun sculele la o parte și țin zi de sărbătoare.

Românii socialdemocrați din țara întreagă deasemenea vor serba această zi.

În prima maiu nime să nu lucre. În această zi să ținem adunări, conferințe, serbări și petreceri, toate în numele socialdemocrației.

Fraților! Vă pregătiți și serbați ziua de prima maiu!

De peste săptămână.

(Ce se întâmplă în casa țării? — Ce e nou în politică? — Să ridică plata regelui. — Ținuta partidului socialist. — Lupta între ruși și japonezi. — Perderea rușilor. — Greva oficianților de tren).

Curg vorbele în casa țării, ca apa pe roatele morii. S'a făcut acum pace și domni din parlament n'au altă treabă, decât să-și crească burțile. Una după alta se aduc acum legile, dar nici una spre binele poporului. Să ridică lefele oficianților, dar nu se ușurează sarcinile poporului muncitor.

În săptămâna trecută s'a mai întâmplat încă ceva interesant în casa țării. S'a aflat adicătelea, că jupânul *Darányi* Ignat, fostul ministru de economie a vândut pământurile țerei unui prinț german, cu numele *herzog Hohenlohe*, fără să fi avut drept la așa ceva. Cu această descoperire apoi au aflat — dar au știut și mai înainte — domni din parlament, că ce fac miniștrii când ajung la putere. Zicala rusului: *fiecare sfînt trage oala cu smântîna la sine.*

***

Dar ce'i nou în politică? Nimic, doamne, nimic! Domni ce fac? Domnese. Poporul ce face? Lucră. Căci așa să cade. Poporul să lucre, să asude și să dea groșițele, unde poruncește politica. Si acum ce poruncește politica? Să se ridice lefurile oficianților. Noi n'avem nici o vorbă la afacerea asta. Ridice plata oficianților, dar nu de pe spinarea muncitorilor să se tragă banii. Ridico lefa oficianților, dar nu plata oficianților mari, ci a acelora, cari lucră, cari să năcăjesc. Dar nu'i așa. Dacă cine-va stă pe o treaptă mai înaltă i-să ridică plata mai tare. Iacă, iacă ce vedem? Acum vrea să ridică și plata regelui. Credeți că eu o sută la an? Nici vorbă! *Cu un milion de florini la an.*

Auzi, nu-s destule 19 milioane! Încă un milion! Cine plătește banii aceștia? Țara! Cine-i „țara — poporul!” Plătească muncitorul încă un milion!

Nu acum să întâmplă întâia dată, că guvernul vrea să dea încă un milion re-

gelui. În anul trecut, înainte de ce ar fi pornit obstrucția, asemenea au vrut să ridice plata regelui. Lumea s'a spăriat. Încă un milion! Și atunci partidul socialist, muncitorimea din Budapesta în număr: 40—50 mii au ținut în Budapesta o adunare la care fratele *Groszmann* a desfășurat starea lucrurilor. Și ce a fost răspunsul muncitorilor?

— Nu dăm un milion!

Guvernul s'a spăriat. Să temea de viforul, ce vreau să facă muncitorii și a tăcut. Fratele *Groszmann* a fost târit înaintea judecătoarei pentru vătămarea regelui, a fost judecat — dar plata regelui tot n'a fost ridicată — cu un milion.

Un milion! Ce sumă grozavă! Cu un milion s'ar putea mulțami muncitorii români.

A trecut un an. Guvernul crede, că a trecut viforul și acum iar vrea să ridice lefa regelui cu un milion. Va da răspuns poporul!

***

Dar haide, hai! Să trecem hotarele țării. Să mergem departe, departe! În ostul Asiei. Unde două popoare poartă război sângeros pentru putere. Luptă rușii și japonezii. Este sângeros această război. Japonezii is vitezi și într'una bat pe ruși. Mai ales în săptămâna trecută au căpătat rușii o bataie strașnică. Japonezii le-au dat pe mare o bataie. Au explodat o naie puternică. Vaporul *Petropavlovsk* în săptămâna trecută a explodat pe marea deschisă. Aproape 900 de ostași au murit. A murit și cel mai mare conducător al rușilor. *Mucarov*. Rușii au pierdut foarte mult și se zice, că cu asta au pierdut rușii lupta întreagă.

***

Dar să venim iar acasă în țara noastră. Tremură domni, ca frunza. Oficianții de la trenuri au cerut ridicarea lefei. Dar fiindcă oficianții dela tren lucră foarte mult, se înțelege, că lefa lor nu s'a ridicat după merit. Și oficianții dela tren au dat răspuns demn. În noaptea dela 19 spre 20 Aprilie au pășit în grevă. Trenurile din țara întreagă au stat. Și în momentul acesta nici un tren nu umblă în țara întreagă.

Cronicar.

Indrumări

privitoare la rectificarea listelor electorale.

Până la 15 Maiu listele electorale stau puse spre vederea tuturor; în orașe și în comunele mari la primărie, car' în comunele mici la cancelaria notarială!

Comisiunea centrală.

În fiecare comitat, și în fiecare oraș care alege deputat, să formează o comisiune centrală pentru compunerea și verificarea listei alegătorilor, (tot comisia asta

are și conducerea alegerilor de deputați dietali).

Președintele acestei comisiuni e întâiul funcționar al comitatului sau orășenesc (vicecomitele, primarul), sau locțiitorul legal al acestuia.

Reclamări în contra listei.

Comisiunea centrală cercetează, în ședințele ce țin zilnic, listele alcătuite de comisiile de conscriere, le întregeste pe baza datelor ce-i stau la îndemână și compune lista provizorie a alegătorilor, după modelul dat de ministrul de interne, deosebit pentru fiecare comună din cerc, în șir alfabetic.

(În orașele, cari au mai multe cercuri, lista să compune separat pentru fiecare cerc).

Lista asta provizorie a alegătorilor din cerc, împreună cu lista celor șterși, se pune spre vedere publică în locul unde e comisiunea centrală.

Lista orașului sau comunei, se pune de asemenea, împreună cu lista celor șterși, în oraș, în comună sau la notariat.

Spre acest scop comisiunea centrală trimite fiecărui oraș, fiecărei comune mari și fiecărui notariat, un al doilea exemplar al listei alegătorilor, ca s'o pună adevărat spre vederea celor pe cari îi privește. Cu acest prilej dă și o publicațiune în limba statului și în celelalte limbi interbuinate în cerc, în care e de a se spune, că unde și în ce timp se va pune spre vedere publică lista provizorie, mai departe că în contra acestei liste se pot înainta reclamári (în înțelesul §-ului 44 din legea electorală), reclamári încă le poate lua în privire oricine, și la aceste reclamári, dacă le află de nedrepte, ori-cine poate înainta cu ele de-odată, observații lămuritoare pentru comisia centrală care le va judeca, și, spune publicația, că reclamári și observațiile în câtă vreme și unde să pot înainta?

Primăria e datoare a aduce la cunoștință această publicațiune în modul obicinuit în comună, în scris ori cu doba. E datoare a pune spre vedere publică, în zilele hotărâte, dela orele 8—12 listele și reclamári înaintate, și anume în orașe și în comunele cari sunt mai mari, la casa comunei, car pentru comunele mai mici, la cancelaria notarului.

În decursul acestui timp ori-cine le poate vedea, fiind de față un membru al primăriei, ear după amiază dela orele 2—6, poate lua copie de pe ele.

În contra listei ori-cine poate reclama pentru persoana sa. Afară de aceea fiecare are drept a reclama contra listei pentru ori-care luare sau ștergere nedreaptă în acel cerc, de care să țină comuna, în care el e luat în listă.

Reclamári sunt de a se înainta în scris. Într'o scrisoare poate fi cuprinsă reclamația pentru mai multe persoane. Celui-ce reclamează trebuie să i-se dea, la cerere, revers despre reclamație.

Terminalul de a înainta reclamári, sunt cele 15 zile ce urmează după punerea spre vedere publică a listei.

Reclamári le poate vedea ori-cine, și în cele 10 zile următoare poate da la ele observații în scris ori-care alegător îndreptățit este de a reclama. Observările sunt de a se da deosebit pentru fiecare reclamație.

Reclamarile și observările făcute la ele, sunt de a se înainta, cu documentele de lipsă la primăria orașului sau comunei, ear' în comune mici la notariat.

Primăria e datoare a scrie reclamarile și observațiile în șir într'un protocol deosebit și a le trimite comisiunii centrale, împreună cu protocolul, numai decât după trecerea termenului, sau a face raport, că nu s'au înaintat reclamarile.

Comisiunea centrală e datoare ca cel mult în 5 Maiu să pună lista alegătorilor spre vederea publică. Reclamațiile se pot da din 5 până în 15 Maiu, ear observările din 16—25 Maiu.

Comisiunea centrală trebuie să-și isprăvească procedura până în 1 Septemvrie, când se înaintează apelațiile la Curie.

Din lumea întreagă.

Belgia.

Congresul XX. al partidului socialist din Belgia. Pe timpul paștelor au ținut și frații din Belgia congresul lor. La congresul acesta 500 de organe s'au reprezentat prin 480 de deputați. Mare însuflețire și mare voie de lucru a domnit la congresul acesta. Toate vorbirile s'au ținut pe limba franceză.

La acest congres s'au prezentat rapoartele comisiunii organelor de branșe, al reuniunilor și al senatorilor comunali socialiști. A fost de tot interesant raportul fratelui Coemen despre *liga contra militarismului (cătănii)*. Tânăra gardă socialistă s'a mărit tare, au 113 de reuniuni cu 15.000 de membrii. Acest organ a ținut 600 de adunări, a aranjat 100 de serbări cu scop de a agita în contra militarismului, a răspândit 360.000 de foi volante, dintre cari 100.000 au fost scrise în contra militarismului.

Nevasta fratelui Tillmann a făcut raport despre *mișcarea socialistă a femeilor*. Femeile au luat parte în toate mișcărilor socialiste cu deosebire pe terenul răspândirii culturii. Au trei foi și reuniunea lor înaintea foarte frumos.

Congresul aduce hotărîre cu privire la estinderea dreptului de vot al femeilor.

După aceste au citit scrisorile de felicitări cari au sosit, mai târziu și-au exprimat simpatia față de socialiștii japonezi și ruși, totodată și față de greviștii din Franța nordică, cărora le-au trimis 1000 de franci.

Partidul a lucrat foarte mult și în interesul culturii, a ridicat școli, dintre cari cele mai noue sunt școlile ridicate pentru fete de 12—13 ani și pentru femei.

După aceasta fratele Vandervelde a vorbit despre votul universal și despre câștigarea senatelor. A dat seamă despre ridicarea numărului de alegători, anume numărul alegătorilor din 300.000 s'a ridicat la 600.000 și a vorbit și despre tactică.

„Nu trebuie să luptăm numai în contra clericalismului, ci și în contra capitalismului. La aceasta e foarte ponderoasă străplântarea ideii colective socialiste în inimile proletarilor. Luptăm laolaltă cu proletariatul internațional — continuă vorbitorul — în contra capitalismului. Să ne împuternicim în sennul învingerii! Socialismul pretutindenea străbate învingând, chiar și în Japonia și Rusia. Să urmăm exemplul nemților! Înainte, dară, înainte la luptă, la învingere!”

Partidul tipărește vorbirea lui Vandervelde și o răspândește în 300.000 de exemplare.

Serbătoarei de prima Maiu îi vor da un caracter economic, în ziua aceea vor ține adunare mare, unde vor pretinde regularea prin lege a timpului de lucru.

A fost mare dispută despre alcoolism (betie) și pe urmă au oprit vinderca alcoolului (rachiu, vin scl.) în reuniunile socialiste.

S'a hotărît și aceea, că vor ridica monument fraților împușcați în anul 1902 la Löwen.

Ca deputați la congresul internațional din Amsterdam s'au ales frații Vandervelde și Ansele. Cu aceasta s'a sfârșit ziua primă.

Capital și muncă.

Greva cofetarilor din capitală.

De Dumineca trecută toate cofetăriile sunt închise, din cauză că aproape 320 calfe au sistat lucrul în 60 de ateliere, declarând greva generală. Cartierul lor este parcul orașenesc, unde așteaptă plini de încredere izbânda. Frații din Viena și Paris li-au promis telegrafice spriginul material. De altcun s'au provăzută ei cu cele bănești pe tot timpul rezistenței pasive. Fiecare grevist necăsătorit primește la zi 1 coroană, ear' cei căsătoriți 1 cor. 60 fil. ajutor. Afară de asta sunt spriginii și din partea publicului. Apoi așa, negreșit că vor învinge.

Fraților! Pregătiți-vă pentru serbarea lui Prima Maiu.

Cronica.

— **Incassarea restanțelor de dare.** Aci dăm loc la două ordonanțe ministeriale în privința restanțelor de dare, ca frații noștri să știe cum trebuie să plătească aceste restanțe:

Foaia oficială „Budapesti Közlöny” dela 31 Martie publică sancționarea legii despre îndemnitătea bugetară. Deodată cu aceasta încetează starea de ex-lex, care durează dela 1 Maiu 1903.

Din incidentul acesta ministrul unghuresc de finanțe a dat două ordinațiuni, în cari se cuprind favorurile esențiale ce li-se acordă contribuabililor, cari au rămas în restanță cu plățile dărilor pe 1903.

1. Prima ordinațiune se referă la încasarea dărilor, respective restanțelor ce nu s'au putut încasa dela 1 Maiu 1903 și conține următoarele dispozițiuni mai însemnate:

a) Dările publice și echivalentele cari după lege au devenit scadente în al doilea, al treilea și al patrulea pătrar al anului 1903, precum și acele, cari ar fi devenit scadente în primul pătrar al anului 1904 și cari nu s'au plătit până la intrarea în valoare de lege a articolului IV. din 1904 (indemnitatea bugetară) — devin scadente în această zi 31 Martie și în timp de 15 zile trebuie să se plătească. În cas de neplătire la acest termen, interesele (cametele) de întârziere se calculează dela ziua intrării în valoare a legii amintite (art. IV, din 1904).

b) Competențele (de dare) față cu cari după 31 Martie 1903 s'au dat provocări de plată, însă nu s'au plătit trebuie să se plătească în timp de 30 de zile dela intrarea în vigoarea a art. de lege IV, 1904 (indemnitatea) și cametele de întârziere se socotesc începând cu ziua, care urmează imediat după exprimarea termenului de 30 de zile.

II. §. 4 din art. de lege amintit autorizează pe ministrul de finanțe, ca să dea termen de amânare pentru plățile restanțelor de dare pe al doilea, al treilea și al patrulea pătrar din anul 1903, precum și pe primul pătrar al anului 1904. Amânarea se dă însă acelor contribuabili, cari cer aceasta prin petițiune, și li-se arată intesele de întârziere.

Spre scopul acesta să ordonă următoarele:

Direcțiunile financiare sunt împuternicite să dea amânare de termen de plată tuturor contribuabililor, cari cer aceasta până la 1 Septemvrie anul curent (1904), dacă pretensiunea nu e periclitată și dacă cutare contribuabil nu poate să plătească deodată restanța întreagă, fără de a nu fi ruinat materialmente. Amânarea se dă pentru datoriile de dare directă ce nu s'au plătit dela 1 Maiu 1903 până la 1 Aprilie

1904, precum și pentru alte datorii publice restante, ce se încasează sub controlul autorităților financiare.

Amânarea să se dea cu concesiune de rate de plată, așa însă, ca termenul de scadență pentru ultima rată, să nu treacă peste finea lunii lui Septemvrie 1905.

Măsura ratelor și termenul de plătire, vor hotări-o direcțiunile financiare.

Amânarea pentru restanțele dării directe se poate da cu liberarea de camete, însă pe lângă condițiunea și avertisarea clară, că favorul acesta nu se estinde și asupra dărilor scadente la 1 Aprilie 1904 și la acele, cari devin scadente după acest termen.

Mai departe neglijarea plății datoriilor curente, precum și a oricărei rate restante va avea ca urmare pierderea favorului, deci în astfel de casuri întreaga datorie devine scadentă de odată și este a se încasa dimpreună cu competențele legale.

În cas când contribuabilul, care cere amânarea ar avea restanțe încă din timpul dinainte de 1 Maiu 1903, acordarea amânării este a se condiționa hotărît dela aceea, ca o astfel de restanță veche să se plătească într'un timp anumit scurt.

Fiindcă favorul liberării de camete de întârziere nu se estinde și asupra restanțelor mai vechi de 1 Maiu 1903, trebuie să se încasseze după ele cametele legale.

În urma celor înșirate direcțiunile financiare pot da amânare de plată tuturor acolora, a căror dare anuală nu trece peste suma de 500 cor.

Petițiunile contribuabililor, cari plătesc dare mai mare de 500 coroane, sunt de a se adresa ministrului de finanțe, în Budapesta.

Contribuabilii pot să-și înainteze petițiunile pentru acordarea plății în rate nu numai separat sau colectiv în scris, ci și verbal, și nu numai la direcțiunile financiare, ci și la oficiile de dare regești designate de direcțiunile financiare. Petițiunile trebuie să se primească libere de timbru.

Ordinațiunea nu se referă la creditele liberate pentru reconstruirea viilor nimicite de floxeră. nici la taxele ce le încasează notarii publici regești dela pertractările după rămasuri, cari taxe să încasează ca și dările publice, precum nici la competențele fondului regnicolar de pensiune a învățătorilor.

— **Notar comunal deținut.** Din Lugoj ni-se telegrafează, că erî a fost deținut acolo Nicolae Pop notar din Petroman. Notarul deținut a furat banii comunei. În săptămânile din urmă mai mulți notari au fost prinși pentru asemenea pecați. Și încă acești oameni ei vreau să direagă poporul.

— **Un frate între sulife.** „Tribuna” serie: *Socialistul Petru Ponta* din Timișoara a fost prins zilele trecute de poliție, fiindcă umbla prin comunele din jur și vorbea cu poporul. Poliția a cerut să se legitimizeze, cine e și ce ocupație are? El însă n'a putut și atunci a fost scos cu jandarii din oraș. Asta-i libertate!

— **Condamnat.** Sub titlul acesta „Tel. Rom.” dela 5 Aprilie scrie: „Di Sever Bocu, colaborator intern al ziarului „Tribuna” din Arad, e osănit de tribunalul reg. din Timișoara la 6 luni închisoare ordinară, pentru falsificare de cambii”.

Apoi altfel de oameni scriu contra socialismului.

— **Demonstrațiune socialistă contra unei prelegeri.** Din Pola se telegrafează, că Paterul Iesuit Pavsich a ținut în zilele trecute o conferință. Sub durată prelegerii vr'o 2000 socialiști au traversat stradele cântând *Marselesa* și imnul muncitorilor. După aceea au asaltat sala conferinței. Poliția intervenind, demonstrații au fost împrăștiate. Pe Duminecă să așteaptă o mare adunare populară anticlericală.

— **Ce face vinarsul.** [Marți seara în 5 Aprilie n. Pinteza Vasilică, ziler din Chințau, intră ea de obicei într'o boltă de

vinărzărie din Cluj, și-și cumpără o glăjuță. Se așază la o parte și înghiți una. In clipita aceea căzu la pământ spre uimirea nenorociților ortaci, cari tot în vinars își căutau, ca și el întărîrea și mângâierea.

— **Mare revoltă în Croația.** La 11 Aprilie a avut loc în Samobor (Croația) o adunare populară la care a ținut deputatul Milan Kiepac un discurs aspru contra decedatului metropolit Starcević. Poporul a devenit tot mai agitat și a bătut strâșnic pe orator, care abia a putut scăpa viu. Poporul a bătut apoi pe cassarul comunal, pe urmă a devastat oficiul cereual, nimicind mobilele și arzând toate actele aflate acolo. O trupă de artileriști a venit să facă ordine. Mulțimea a atacat pe artileriști cu petri. Aceștia au dat o salvă de pușcături și din neprecauțiune un artilerist a fost ucis de un glonț. Mulțimea s'a dus apoi la casa comunală unde a ruinat totul și a luat toți banii, ce i-a aâat acolo, în sumă de 6800 coroane.

Seara a venit în sat un batalion de infanterie, care a restabilit ordinea. Comitele suprem s'a dus însuși la fața locului ca să facă cercetare.

— **Mânia poporului.** Autoritățile administrative ale comitatului Timiș an decis cu consimțământul ministrului să planteze păduri în unele locuri din cercul Moldova. Poporul, de teamă că-și va perde și puțina pășune ce-o mai are, s'a opus energic. In comuna Radimna primpretorele Bela Biró a plecat în 9 Aprilie n. cu 25 muncitori să planteze pe spesele comunei pădure de acași și nucii pe teritorul destinat. A dus cu sine și 30 de gendarmi. Poporul iritat l'a așteptat la marginea satului și a început să l'lovească pe el și pe gendarmi cu petri. Primpretorele și câțiva gendarmi au fost răniți. Ei au trebuit să se retragă fără nici o ispravă. Armată va veni în comună și plantațiunile se vor face cu forța.

— **Statistica populației din România.** Ministerul de interne al României a terminat cu statistica generală a populației Regatului la 1 Ianuarie 1900. La această dată, populația totală a României era 6,926.690 suflete, din care 5,489.297 Români, 262.348 Evrei și 205.046 străini. Din suma de 262.348 Evrei, 5858 numai se bucură de o protecție străină. Din 205.046 străini, 22.071 n'au nici o protecție străină, 105.108 sunt austro-ungari, 7636 Germani, 7964 Bulgari, 20.057 Greci, 22.898 Turci, 4021 Ruși, 8841 Italieni, 2563 Francezi și 1626 aparținând altor naționalități. Totalul populației, care locuiește în orașe, e de 1,119.786 suflete, din care 768.081 Români, 209.446 Evrei și 143.260 străini. In comunele rurale totalul populației la 1 Iannarie 1900 era de 4,721.145 Români, 51.934 Evrei și 72.755 străini.

— **De 47-ori însurat.** Lucrătorul James Shippe, în etate de 33 ani, din New-York, a fost acusat de bigamie de către soția lui Hattie Partelow, cu care să cunoscuse sub un nume fals la un păstor al bisericii metodiste.

— **Copil crescut de ursoaică.** Doi vânători găsiră într'o pădure la Gordon Heights, regiune muntoasă în Pensilvania, o ursoaică jucându-se cu un copil foarte murdar și pe jumătate gol. Vânătorii curioși se apropiară și recunoscură în copil pe fiul unui locuitor din satul lor. Copilul fusese răpit cu câteva luni înainte de un individ, care era amoresat de mama lui, dar de care fiind respins, voise în acest chip să-și răsbune pe densa. Inzadar părinții desperați căutară copilul, pe care-l credeau mort. Vânătorii uciseră ursoaica și luară copilul și-l duseră la părinții lui. Sărmanul copil, care avea doi ani în momentul răpirii uitase deja să vorbească și morăia ca un urs; nu știa nici să stea drept, ci mergea pe brânci.

— **Noaua lege contra beției în Anglia.** Dela 1 Ianuarie anul 1903 in Londra a intrat în vigoare noaua lege despre beție,

după care beția se consideră călcarea de lege.

Punctele principale ale noiei legi sunt următoarele: Omul beat în loc public poate fi arestat și supus amendei sau închisorii nu mai mult de o lună; afară de aceasta, judecătorul poate cere amanet sau garanție dela 2 persoane ca asigurare despre purtarea cuviincioasă în viitor. Nerepresentarea unei astfel de garanții poate fi pedepsită cu 3 luni de arest. Acela care să găsește de 3-ori beat în public să lipsește în genere de dreptul de a întrebuința beuturile spirtoase pe un timp de 3 ani.

Cărciumarul, sau chiar și prietenul, care a tra'at cu beutură pe cel „lipsit de drept“ în loc public să supune amenzi de 10 punți (aproape 300 coroane), sau închisorii cu muncă grea.

Odată omul recunoscuf de bețiv ordinar, femeea sau bărbatul pot să ceară viața separată. In acest caz femeia are dreptul su ceară dela bărbatul său bețiv o anumită întreținere, pe când bărbatul nu e dator să dea femeii sale bețive nici o întreținere.

Cluburile în cari să vënd beuturi tari sunt supuse inspeșției poliției. Dreptul de a vinde beuturi e restrîns în anumite margini și ceea-ce e mai important e, că celce să arată în public beat și cu un copil mai mic de 7 ani, poate fi arestat și adus la judecata poliției, unde poate fi pedepsit cu amendă sau închisoare.

— **Judecat la moarte.** Curtea cu jurații din Szabadka a condamnat la moarte pe Nicolae Dimoviei, care ucise și jefuise pe L. Szarnyai, Dimoviei a avut și tovarăși pe soția și fiul său. Soția lui Dimoviei a fost judecată la 6 ani temniță grea, iar fiul lui (în vîrstă de 19 ani) la 15 ani temniță grea.

— **O mie de lei arși în sobă.** Invătătorul Ciocan din comuna Rădășeni (România) și-a agonisit cu chin cu vai 1000 lei în banenote de câte 100 lei. Într'una din zilele trecute Ciocan nefiind acasă, doi copii ai lui au dat peste cele 10 banenote și necunoscînd prețul lor, le-au băgat în sobă și le-au dat foc. Când invătătorul Ciocan a dat de isprava copiilor săi, era să înnebunească de supărare.

— **Focuri mari.** In Sibiel (com. Hunyad) un foc mare a nimicit 16 case împreună cu toate clădirile economice din jurul lor. Au pierit în foc și multe galițe și dobitoace de casă. — La Mezótelegd și Derna (com. Bihar) au ars cam cincizeci jugere de pădure. Focul a durat două zile. — Orașelul Dynov din Galiția a căzut zilele trecute jertfă unui foc uriaș. Fiind vînt mare, focul s'a lății repede. In câteva ciasuri peste o sută de case, între cari multe clădiri publice, au fost prefăcute în cenușă. Mai multe familii au rămas fără pâne și adăpost.

— **Ce face rachiul.** In comuna Berinde (lângă Sătmar) doi economi cu stare bună în una din zilele trecute petreceau în crijmă cu rachiul. Unul dintre ei, pe nume Dersi Iosif, s'a rămășit cu sfirtatul său, că el mai bea încă trei litre de sligoviță. A câștigat rămășagul, dar l'a plătit cu viața. Peste jumătate de oră după-ce băuse rachiul a murit.

— **Nebun tăciunar.** Zilele trecute Petru Noșăgan din Lesnek (com. Hunyad) și-a aprins casa. Fiind vînt puternic, dela casa lui a luat foc și alte case din împrejurime și era primejdie de a cădea jertfă flăcării-lor satul întreg. In timp ce oamenii să trudeau să stângă focul, Noșăgan privea fără să-și pase și să lăuda chiar, că el însuș a dat foc casei sale. Amăriti de năpasta ce le-a făcut-o oamenii l'au înhățat să-l arunce în bobotaia caselor și numai cu mare greu a succes jandarilor să-l scoată din mâinile lor. Arătându-se la Noșăgan semne de nebunie, a fost dus în o casă de nebuni.

Numai acel muncitor va putea înalța, care cotește și învață.

Martirii noștri.

Tradus din „Népszava“ de Gustav Auerbach.

Cum au luptat frații noștri din Orosháza pe timpul goanei contra socialdemocrației.

Rîndurile ce urmează aci sunt de mare importanță, atât pentru frații noștri români cât și pentru frații sêrbi. Ne arată cum au luptat frații noștri maghiari din Orosháza pe timpul goanei contra socialdemocrației.

Razele de lumină ale socialdemocrației au pătruns și în provinciile locuite de români și sêrbi, ba au pătruns chiar în cele mai sêrmene colibe ale românilor și sêrbilor. Razele aceste au mișcat sufletele din amorțea. Din sute de ani de amorțea, de nedumerire, s'a născut în provinciile locuite de naționalități, o mișcare care organizează sub steagul socialdemocrației toate naționalitățile.

Să poate, că deșteptarea socialismului, nu s'a arêtat în aceea formă, la care domni sunt obicinuiți. Nici nu s'a putut arêta astfel. Fie-cine luptă cu armele pe care le are la îndemână. Și cu aceeași armă răspunde, cu care dusmanii îl atacă. Dacă cineva luptă cu armele barbarismului, atunci nimeni nu poate pretinde, ca dusmanul să lupte cu altfel de arme.

Tot una. Autoritățile s'au aruncat asupra naționalitățile socialiste, ca să le sugrume, sau cel puțin să distrugă socialismul din ele. In anii dela 1891 până la 1895 așa s'a făcut și în comitatele Bichis, Cienad și Csongrad. Pe timpul acela în Orosháza a fost mișcarea socialistă mai puternică. S'înțelege că de tunci mișcarea socialistă s'a lătit în toată tara, și nu există nici o putere care ar putea să o oprească.

Cum au voit autoritățile să nimicească mișcarea socialistă în Ungaria de sud, o voit spune mai la vale:

***

In anul 1891 s'au întâmplat turburări de muncitori în Orosháza. Ia ziua de prima Maiu muncitorii din Orosháza au hotărît să pună un steag alb de mătase pe casa organului lor, voind și prin acest lucru să documenteze însemnătatea zilei de prima Maiu. O parte din membrii organului au fost contra acestui lucru, de oare-ce ei au cunoscut aspirațiunile autorităților. Cea mai mare parte a membrilor, totuși au hotărît scoaterea steagului. Lucrul acesta a fost adus la îndeplinire.

Abia a vîzut solgăbirăul acest lucru, a dat poruncă jandarilor să iee steagul jos, și să l'ducă viu sau mort în localul autorității. Pentru acest lucru nu le-a trebuit mare curagiu jandarilor, de oare-ce pe timpul acela foarte puțin frați se aflau în localul organului. Steagul a fost luat jos și cu mare triumf dus în casa autoritară.

Vestea această s'a împrăștiat ca focul în comună. Poporul strângându-se înaintea casei comunale, a început să pretindă darea steagului afară. Jandarii au încuiat porțile și nici pentru o lume întregă nu au avut curagiul de ași scoate nasul afară.

Solgăbirăul începu să făgăduiască oamenilor, că peste puțină vreme va da steagul afară. In timpul acesta el a bătut telegramă la Bichis-Csaba să se trameată la Orosháza cătănie. Poporul începu a fi nemulțămît numai cu făgădueli, deodată femeile au început a bombarda cu pietre ferestrele dela casa comunală, cari sparte au căzut la pământ. Cu un cuvînt a izbucnit răscoală. Jandarii, cari altecum sunt foarte vitezi, când sunt siguri că nu li se întâmplă nimic, și pe timpul acela nu au avut îndrăzneala să-și scoată măcar nasul afară. De sigur că tocmăi erau la rugăciune.

La orele 3 după amiază au sosit cu trenul din Bichis-Csaba o companie de infanterie. Jandarii auzind trîmbițele infanteriei au căpêtat curaj. Acum nu mai aveau teamă de nimic. S'au aruncat pe cai și au năvălit ca vrabiile în poporul adunat afară. Au tăiat cu jataganelé lor in dreapta și in stînga, mai cu seamă pe bătrânii neputincioși și pe prunci. S'înțelege că con-

tra poporului nelarmat jandarii au fost invingători.

La urmă s'au început arestările și pertractarea înaintea tribunalului. Cu luni de închisoare au osândit pe capii cu familii grele, pentru singurul motiv că solgăbirăul a fost fără rutină, prost și fără de lege. Și-a pierdut mintea pentru singurul fapt că și în anul acela a fost iarăși ziua de prima Mai.

Până aci, lucrul acesta n'ar avea importanță așa mare, fiindcă este cunoscut de toată țara, că solgăbirăii nu știu cari sunt datorile lor, toți sunt de un fel, și când se întâmplă așa ceva în comunele lor, își perd capetele.

Pe timpul celor întâmplări și eu am fost înrolat ca căpitan în Bichiș-Csaba. În prima Mai și acolo a fost reșcoală, cătănia a eșit afară în contra muncitorilor, ca cu gloanțe să'i liniștească, și tocmai la timp un am sosit, căci tocmai atunci muncitorii au spart capul solgăbirăului.

De oare-ce dela noi a mers o companie de infanterie la Orosháza, să'nțelege că am știut că și acolo trebuie să se fi întâmplat așa ceva. Nu am știut că ce fac ei acolo, dar mi-a fost milă de muncitori, de oare-ce am știut că ei vor fi învinși.

Pre cât mantaua militară mi-a permis, am început a mă interesa, că ce înseamnă socialismul? Nu am știut alt nimic decât că puterea s'a aruncat asupra muncitorilor și a început a sugruma pe muncitori. Oamenii s'au spăriat. Chiar și înaintea celor mai sinceri prieteni nu au îndrăsnit a vorbi despre socialdemocrație.

În anul 1892 mi s'a împlinit timpul de slujbă la armată și am călătorit acasă la Orosháza. Acolo am căutat a mă pune în legătură cu socialistii, ca să aflu ceva de la ei. Fără succes. Pe timpul acela ministrul de interne Hieronymi a pus în stare excepțională comitatele Bichiș, Cienád și Csongrád. Asta înseamnă, că nu este ertat a să ține adunări publice. Autoritățile din loc au înțeles modul, cum trebuie să aducă la îndeplinire acest ordin. Dacă pe uliță au văzut trei oameni laolaltă, aceștia au fost înprăștiați. Muncitorii cari au luat parte în mișcare au fost puși sub paza autorităților.

Cu aceste persecutări și ticăloșii au fost autoritățile în stare a speria într'atâta poporul încât nimeni nu a avut curaj să vorbească cu glas tare, cu atât mai puțin de a se organiza.

Cât de mare a fost frica ne arată următoarele:]

La începutul anului 1893 a fost o iarnă foarte aspră. De multe ori au fost astfel de ninsoși, încât nici un tren nu s'a putut apropia. În o asemenea zi am voit să călătoresc la Bichiș-Csaba. Am mers la stație crezând că poate va merge vre-un tren. Afară de mine a mai fost acolo un meseriaș, care asemenea avea de gând să călătorească. Am avut noroc: tocmai a mers un tren. Să'nțelege că într'un vagon ne-am așezat amândoi. Eu de obicei nu vorbesc mult, așa dară nici acum n'am vorbit. Călătorul care călătorea cu mine să tot uita la mine, deodată zice:

— Urit timp este!

— Tare urit — am răspuns.

— Pentru acela care are cu ce să și încălzească odaia mai merge, dar acela care n'are cu ce, ce face?!

— Pentru acela tare rău o fi! dar eu cred, că nu este om care să nu aibă cu ce să și încălzească odaia.

Și el a început să spună că sunt și asemenea oameni. După aceea a luat din buzunar o carte mică în care multe feluri de poezii au fost. A venit lângă mine și m'a întrebat, că dacă voiu tăcea imi va ceta din ele ceva.

— Nu este ertat să se cetească acestea, sunt confiscate — mi-a zis la ureche.

Și chiar dacă în gura mare ar fi strigat, nu l'ar fi auzit nimenea, căci numai noi doi am fost în vagon.

După ce i-am făgăduit că voiu ținea toate în secret, a început să cetească cu

glas afund poezii socialiste. Și chiar cum vorbește poporul cu domni.

Când ne-am despărțit, încă odată m'a rugat să nu zic la nimeni nimic despre cele ce mi-a cetit, căci altcum el va avea multe neplăceri.

Cam pe dos mi-s'a părut, ca un om în toată puterea cuvântului să fie așa de fricos. Eu care cu câteva săptămâni mai înainte am fost eliberat dela cătănie, afară de ofițerii mei nu am avut teamă nici chiar de dracul.

La muncitorii frica aceasta a fost în general, și a durat doi până'n trei ani. În primăvara anului 1894 am auzit că s'a înființat un organ, în care să poate inseria. M'am dus acolo. După-ce am spus că pentru-ce am venit, un anumit Szalai a luat din pat protocolul și cărțile de partidă și m'a inseris și pe mine între membrii. Acești Szalai nu au fost oameni fricoși, protocolul și cărțile de partidă de aceea le-au ținut în pat, căci ar fi fost păcat dacă autoritățile le-ar fi luat.

La început organizarea s'a făcut în cel mai mare secret. Muncitorii s'au temut că dacă autoritățile ar băga de seamă acest lucru, ușor ar putea nimici această organizație care este încă mică. Un tânăr s'a inseris între noi, despre care știut a fost, că mult a învățat și cetit, și astfel organul a așteptat mult dela el. L'am trimis la Budapesta ca să învețe mai bine mișcarea socialdemocrată.

În comună organizarea a mers tot mai departe. Când organul a avut 50-60 de membrii, au fost aleși 11 oameni de încredere. Aceștia între ei au ales un președinte, un cassar și un scriitor. Oamenii de încredere au ținut în fiecare săptămână câte o ședință, în care au discutat despre interesele organului. Membrii partidului în fiecare Duminică s'au adunat în localul partidului, care a fost într'o odaie separată a unei cărciume.

Timpul s'a petrecut cu conferințe și schimbări de idei. Fiecare membru a plătit dările sale către organ cu cea mai mare sinceritate. Ideile unite au fost mai bune decât o miie de statute (alapszabály).

(Va urma).

Avis!

Sunt mai mulți frați, cărora le-am trimis foaia încă din anul trecut, și încă nu ne-a trimis restul.

Totodată rugăm și pe frații cari au abonat „Adevărul” dela 1 Ianuarie pe trei luni, și nu și-au făcut datoria de a achita ceea-ce restează, suntem siliți a sista trimiteria foaiei „Adevărul”.

Redacțiunea.

Adunări.

Adunare în Otlaca. Duminică, în 17 Aprilie n., la 3 ore după amiază s'a ținut o adunare populară în comuna Otlaca (comitatul Aradului). La această adunare au luat parte și frații din comunele învecinate. Prezenți au fost peste 2000 de frați. Fratele Pavel Petroi din com. Otlaca a cetit darea de seamă a congresului din Adevărul nrul 15 din 17 Aprilie n. După aceea a explicat prin graiu ideile mărețe ale socialdemocrației.

Poporul a primit vorbirea cu unanimitate și cu strigăte de să trăiască socialdemocrația internațională.

După adunare s'au hotărât cu toții ca să aboneze foaia Adevărul.

Înainte, fraților!

Viitorul este al socialdemocrației, dar noi voim și prezentul.

Posta redacției.

M. P. Kuptora-Szekul. Cele-ce ne-ai trimis spre publicare le vom pune în foaie la rând. Salutare.

Pulu Filip, Togyer. Epistola d-tale am primit-o. Le-am publicat în nrul viitor.

Cât privește cele făgăduite de pe timpul congresului, o să și-le trimit săptămâna viitoare. Te salută Aurel.

Mai multor frați. Facem cunoscut acelor frați cari ne trimit scrisori cu vre-o rugare, să nu pună șteampă (timbru) pe rugare, că e păcat de bani. De aceea facem atenți pe frați, că în timpul din urmă am primit mai multe rugări, pe cari au fost puse și câte-un timbru de 1 coroană.

Atent!

— Invitare la abouament. —

De multe ori am arătat, că însemnătate mare are, ca toți socialdemocrații români să cetească Adevărul. Cu cât mai tare este răspândită foaia, cu atât mai puternică este mișcarea.

Mai ales acum înainte de congres rugăm pe frații noștri să aboneze cât mai mulți Adevărul

Tot la acest loc rugăm pe toți frații noștri cărora le-a expirat abonamentul, să trimeată trimeată din nou prețul de abonament, căcă la cas contrar nu le putem trimite foaia noastră departe, căci costă bani.

Prețul „Adevărului”.

„Adevărul” costă pentru Ungaria:

pe 1 an	3 coroane 20 fileră
„ 1/2 „	1 coroană 60 „
„ 1/4 „	— „ 80 „
„ 1 lună	— „ 30 „

Pentru România și alte țări din Europa:

pe 1 an	6 franci
„ 1/2 „	3 „

Pentru America:

pe 1 an	2 dolari
„ 1/2 „	1 „

Bani sunt de a se trimite pe adresa:

„Adevărul”, Budapesta,
VIII., József-körut 18 sz.

Fraților! Răspândiți „Adevărul” în toate părțile, căci acesta este interesul nostru spre a ne lumina.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Mărfuri:

Cursul din 23 Aprilie 1904.

per 50 chile

1904 grâu de Aprilie	— — —	8.08—8.09
„ sâcară	„ — — —	6.24—6.25
„ ovės	„ — — —	5.34—5.36
„ cucuruz de Maiu	— — —	5.17—5.18
„ grâu nou de toamnă	— — —	5.27—5.28

Prețurile scad.

Cursul pieței din Timișoara.

Grâu: 75 chlgr. prețul per mm.	7.05—7.00
„ 76 „ „ „ „	7.10—7.15
„ 77 „ „ „ „	7.25—7.30
Sâcara — — — — —	5.70—5.80
Orz — — — — —	5.10—5.20
Ovės — — — — —	5.—5.05
Ovės ciuruit — — — — —	4.85—4.90
Cucuruz nou — — — — —	4.70—4.75

Prețurile scad.

Atent!!!

Răspândiți „Adevărul” în toate părțile! Tot felul de scrisori, întrebări și cereri sunt de a se adresa: „Adevărul”, Budapesta, VIII., József-körut 18 sz.

Editor: Partidul socialdemocrat din Ungaria.

Redactor responsabil: Aurel Cristea.

Tipografia Fried & Krakauer, Budapesta, Lázár-u. 15